

РОЗДІЛ 1. ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОЩУВАННЯ САДЖАНЦІВ У ПЛОДОВОМУ РОЗСАДНИКУ

ТЕМА 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛОДОВИХ РОЗСАДНИКІВ ТА ЇХ СТРУКТУРА

Мета:

навчальна

- ознайомитись з принципами організації плодкових розсадників та їх структурою;

виховна

- розвивати пізнавальний інтерес, працелюбність, самостійність;

розвиваюча

- сприяти розвитку самостійного мислення.

План

1. Значення розсадників і їх організація.
2. Структура плодового розсадника.
3. Вибір ділянки під розсадник.
4. Організація території та праці.

Література:

1. Плодовые, ягодные культуры и технология их возделывания/
Под редакцией В.И.Якушева – М.: Агропромиздат, 1988. – 543 с.
2. Власюк С.Г., Бондаренко А.О. Садівництво і виноградарство. – К.: Вища школа, 1990. – 374 с.

Тип заняття: повідомлення нового матеріалу.

1. Значення розсадників і їх організація

Розвиток садівництва можливий лише при вирощуванні достатньої кількості високоякісного садивного матеріалу в плодових розсадниках. Основним завданням плодових розсадників є вирощування високоякісного садивного матеріалу плодових культур з метою забезпечення ним потреб господарств і садівників-любителів.

Для закладання садів, ремонту і реконструкції насаджень в країні потрібно вирощувати щороку не менше 100 млн. шт. стандартних саджанців плодових культур. Саджанці повинні бути найкращими для конкретних зон сортопідщепними комбінаціями, мати відповідну сортову чистоту, не мати ознак вірусних захворювань, а також найбільш небезпечних карантинних шкідників і хвороб. У нашій країні елітний садивний матеріал плодових і ягідних культур вирощують у науково-дослідних установах, а потім його розмножують у плодорозсадницьких господарствах.

Від якості садивного матеріалу значною мірою залежать приживання рослин після садіння, скороплідність, продуктивність і довговічність насаджень. Саме тому одним з основних завдань плодових розсадників є підбір, підщеп, що обмежують силу росту дерев і прискорюють їх плодоношення, скороплідних сортів, виділення кращих мутантів (видозмінених форм рослин), своєчасне поновлення сортименту. Плодові розсадники повинні широко застосовувати, перевіряти і вдосконалювати нові прогресивні технології вирощування плодових саджанців. З цією метою дрібні господарства об'єднують у великі плодорозсадницькі комплекси, де є можливість застосувати передову технологію вирощування саджанців. Такі комплекси розраховані на виробництво 1—2 млн. саджанців за рік.

Важливою умовою виконання завдань плодовими розсадниками є їх раціональне розміщення у природно-економічних зонах плодівництва. Завезені з інших ґрунтово-кліматичних зон саджанці гірше приживаються, часто погано ростуть і плодоносять. Розсадники бажано розміщувати в центрі зони, яку вони обслуговують, поблизу населених пунктів і автомобільних доріг.

Залежно від порід, які вирощують, розрізняють *спеціалізовані і змішані* розсадники. У спеціалізованих вирощують саджанці лише плодових, а в змішаних—і лісових та декоративних порід. Закладають розсадники І з більш вузькою спеціалізацією, коли основну увагу зосереджують на вирощуванні саджанців зерняткових або кісточкових порід.

Саджанці вирощують і реалізують лише у розсадниках, які мають паспорт – патент.

Плодове розсадництво — досить трудомістка і складна галузь: на вирощування 1000 саджанців затрачається 50—60 людино днів. Багато трудомістких робіт (окулірування, формування крон) виконуються вручну. На 1 га розсадника можна виростити 25-30 тис. дворічних або 40—45 тис. і більше однорічних саджанців, яких достатньо для закладання до 200 га садів.

2. Структура плодового розсадника

Плодові розсадники мають відносно невеликі території і досить складну структуру з різними за конструкцією і технологією вирощування насадженнями.

Шкілка сіянців — відділення, де протягом року вирощують сіянцеві підщепи способом висівання насіння.

Маточник клонових підщеп — багаторічне насадження, в якому вегетативним способом (відсадками) розмножують карликові, напівкарликові і середньорослі підщепи для яблуні і груші.

У *маточно-насіннєвому (підщепно-насіннєвому) саду* заготовляють насіння для вирощування сіянцевих підщеп. У цих садах вирощують районовані в цій зоні підщепи і сорти, а також дикі форми плодових рослин,

Маточно-сортівий (прищепний) сад — це насадження районованих і перспективних сортів плодових порід, в яких заготовляють живці для щеплення.

Шкілка саджанців (відділення формування) власне і є плодовим розсадником, де вирощують щеплені саджанці. Відділення складається з 2—3

полів. У першому полі висаджують підщепи (сіянцеві чи клонові), де наприкінці літа їх окулірують (звідси назва *поле окулянтів*). У першому полі висаджують також щеплені взимку підщепи, а інколи висівають насіння. На другий рік це поле називають другим, або *полем однорічок*, оскільки на ньому вирощують однорічні саджанці. Якщо вирощують дворічні саджанці, то поле використовують протягом третього року і називають третім, або *полем дворічок*.

Сучасні великі промислові розсадники вирощують також садивний матеріал ягідних та інших культур, для чого їм потрібні відповідні маточні насадження.

У плодкових розсадниках є різні виробничі будівлі і споруди: майстерня для зимового щеплення з приміщеннями для стратифікації і зберігання щеплених рослин; теплиці, парники різних конструкцій з туманоутворювальними установками для вирощування підщеп, укорінення зелених живців з метою одержання кореневласних саджанців деяких порід (агрус, смородини, сливи, персика, вишні, дерену тощо); ділянка для дорощування слабких нестандартних саджанців; холодильники або підвали для стратифікації насіння, зберігання підщеп, живців, саджанців; фумігаційна камера для обробки садивного матеріалу проти хвороб та шкідників. У кожному розсаднику виділяють місце для тимчасового або зимового зберігання саджанців плодкових і ягідних культур.

Розміри основних відділень розсадника залежать від площі чергового поля, а площа — від завдання з вирощування щепленого садивного матеріалу. На 1 га чергового поля, яке закладають сіянцевими чи клоновими підщепами, потрібно мати відповідно 0,3—0,5 га шкілки сіянців і 0,4—1,2 га маточника клонових підщеп, 0,8—1,5 га маточно-насіннєвого і 0,5—1 га маточно-сортового садів. Потрібно також мати резервну площу на випадок розширення окремих відділень.

3. Вибір ділянки під розсадник

Вибираючи ділянки під плодовий розсадник, ретельно вивчають рельєф, досліджують ґрунт, підґрунтя, визначають захищеність території від панівних вітрів тощо. Кращими є рівнинні або з невеликими (до 5°) схилами морозобезпечні провітрювані земельні масиви без западин і блюдець. За умов недостатнього зволоження беруть до уваги наявність водних джерел для зрошення.

Найбільш придатні для розсадника родючі, легкі, достатньо зволожені з добрими фізичними властивостями структурні ґрунти; чорноземи, каштанові, буро- і сіроземи, дерново-підзолисті. Заболочені, сильноопідзолисті, засолені, щербенисті, торф'яні, надмірно карбонатні ґрунти для закладання розсадника непридатні. У маточних насадженнях ґрунтові води повинні залягати не ближче 2,5 м від поверхні ґрунту, у шкільці саджанців і маточнику клонових підщеп — 1,5, у шкільці сіянців — 1 м. Засолені води повинні залягати у 2 рази глибше, ніж незасолені.

Найбільш родючі ґрунти завжди використовують для вирощування підщеп. Менш вимогливі до ґрунтів маточні насадження, тому їх закладають на тих самих ділянках, що й промислові насадження.

4. Організація території та праці

Територію розсадника організовують за завчасно розробленим проектом. Розміщення основних відділень, господарських будівель і споруд повинно бути зручним з найраціональнішим використанням площі. Дороги, захисні насадження, будівлі повинні займати не більше 20 % загальної площі розсадника.

Після виділення місць під гідроспоруди і виробничі приміщення па відведених під розсадник ділянці розміщують основні його відділення з урахуванням їх вимог до ґрунтів і рельєфу, а для шкільки сіянців і шкільки саджанців—і сівозміни.

Шкільку сіянців розбивають на квартали площею по 8 – 10, а шкільку саджанців—12— 18 га. У першій вводять 4—6, у другій —6—8 польових

сівозмін. Квартали розбивають на клітини площею від 0,5 до 1 га. Найбільш доцільна форма кварталів і клітин прямокутна із співвідношенням сторін 1:2—3. Довжина клітин може бути різною - від 100 до 200 м, а ширина—не більшою за 50 м (при більшій ускладнюються догляд і викопування саджанців). Розміри кварталів маточно-насінневих і маточно-сортових садів такі самі, як і промислових (12—15 га).

Для захисту від вітрів у незахищених природними насадженнями місцях розсадники обсаджують 2—4, а квартали — 1—2-рядними вітрозахисними смугами з високорослих лісових порід (тополі, берези, волоського горіха, гледичії). По кутах кварталів у вітроломних лініях залишаються пропуски шириною 12—15 м для проходу машин і агрегатів, а між захисними насадженнями і торцями рядів насаджень і посівів — розворотні смуги шириною 8—10 м. Там, де агрегати не розвертаються, тобто між захисною смугою і крайнім рядом, залишають відстані по 5 - 6 м.

По центру території роблять основну (магістральна) дорогу з твердим покриттям шириною 5—10 м, яка буде сполучати основні його відділення з центральною садибою і автомобільною трасою. Навколо кварталів роблять дороги шириною 4—5 м, а між клітинами—3—4 м. Під міжквартальні дороги доцільно використовувати розворотні та протитіньові смуги.

Організація праці. Більшість робіт у розсаднику досить складна і вимагає певної професіональної майстерності, тому у ньому повинна працювати постійна бригада (45—50 чол.), за якою закріплюють 10—12 га поля. Лише у найбільш напружені періоди, зокрема при викопуванні саджанців, запрошують тимчасових працівників. За кожним членом бригади закріплюють 0,3—0,5 га в кожному полі шкільки саджанців та відповідну площу в шкільці сіянців і маточнику клонових підщеп. На закріплених за ними ділянках вони виконують в основному всі, в тому числі й кваліфіковані, роботи.

За майстрами іноді закріплюють певну кількість рядків у шкільці саджанців, де вирощують окремі сорти.

Очолює бригаду і здійснює технічне та організаційне керівництво в розсаднику бригадир або агроном. Останнім часом у розсадниках впроваджують бригадний підряд, який стимулює високу якість робіт і вихід садивного матеріалу.

Для обліку породного і сортового складу, даних про підщепи і прищепи, агротехніку і організацію вирощування садивного матеріалу у розсадниках ведуть «Книгу розсадника», яка є основним документом.

Контрольні питання

1. Значення розсадників в сучасному плодівництві.
 2. Призначення основних відділень розсадника.
 3. Які сівозмінні застосовують для півдня України в шкільці сіянців і відділенні формування?
 4. Розміщення доріг в розсадницьких господарствах.
 5. Організація території та праці.
-
-